۹

۲

توپچی — سرباز

[illegible]

اردوهای ولایات

توپچی — سرباز

سواره — [illegible]

توپچی [illegible] — توپچی [illegible]

سرباز [illegible] — سرباز [illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible]

توپچی [illegible] — توپچی [illegible]

سرباز [illegible] — سرباز [illegible]

سرحد [illegible] — [illegible]

[illegible]

سواد دستخط [illegible]

[illegible]

بسم الله تعالی شانه

کتابچه قانون نظامیه مشتمل بر دو باب است

باب اول در تکالیف دولت و آن مشتمل بر هفت فصل است

فصل اول

اولیای دولت بر خود حتم و بعموم صاحب منصب و آحاد و افراد قشون مشهود و محسوس خواهند کرد که قانونی که مقرر میشود بهیچ وجه من الوجوه تخلف از آن نخواهد شد

فصل دویم

عساکر دولت ایران بدو قسم منقسم میشوند یک قسمت از آن در اردوهائی که در نقاط مهمه و سرحداتی که بدین تفصیل معین گشته مجتمع میشوند و مدت دو سال در اردوها

دارالخلافه				
توپخانه	طهران	تبریز		
۸ الف				
سرباز	توپچی	سرباز	توپچی	سرباز
	سه فوج	فوج	ده فوج	۲ فوج
سرکرده ای	سرباز			
۲ فوج	سه فوج			
مرخص خانه				

ربـــع

اقامت کرده بلوازم مشق و تعلیم قواعد نظامیه مشغول و بعد از دو سال مرخص
خانه خواهند شد و ساخلو سرحدات وغیره از همین اردوها معین خواهد گشت
چنانکه در هر سال یک دفعه با قشون متوقف اردو عوض شوند
قسمت دیگر مرخص خانه باشند و تا دو سال ماموریتی به آنها داده نشود مگر در
صورتیکه برای دولت ضرورتی روی دهد که زیاده از نصف قشون در حاضر خدمت
نماید و در این صورت بقدر ایام خدمت جیره و مواجب به آنها داده خواهد شد
دولت مجبور نخواهد بود که همیشه اردوها در این نقاط مجتمع باشند بلکه منظور از انعقاد

اردوها نیست که همیشه نصف قشون در اردو حاضر مشق باشند و با رجوع اختیار
با اولیای دولت خواهد بود که در هر وقت هر قدر از قشون مامور را در هر نقطه که
اقتضا کند حاضر سازند و مشغول مشق باشند اعم از اینکه سه اردو باشند
یا پنج یا شش اردو هر قدر در هر جا که مقتضی باشد خواهند فرستاد

تفصیل صاحب منصبان اردوها

رئیس کل که یکی از شاهزادگان یا از امرای عظام باشد و همچنین [illegible] یک نفر	نایب رئیس کل از رتبه میرپنجی اول و [illegible] یک نفر	آجودان باشی اردو یک نفر	نایب آجودان باشی دو نفر
مهندس باشی یک نفر	معلم کل یک نفر	مترجم یک نفر	خزانه دار یک نفر
لشکر نویس یک نفر	سررشته دار دفتر لشکر یک نفر	منشی یک نفر	سیورسات چی یک نفر
وکیل باشی اردو یک نفر	[illegible] یک نفر		

ملزومات اردو

توپخانه با ملزومات	قورخانه با اصناف	جبه خانه با اصناف	مریض خانه
سواره از جاهایی که ترتیب [illegible] در اردو باشد	اردو بازار		

ویکی از ملزومات اردو مریض خانه و لوازم آن بدین تفصیل است

یکنفر طبیب حاذق از دار الخلافه بریاست اطبای افواج مامور شود که روزی

یکدفعه باتفاق سایر اطبا و جراحان عیادت از مرضای اردو کرده بمعالجاتی که گرفتار اند

رسیدگی نماید و پس از عیادت و اطلاع از طرز معالجات آنها در یکجا جمع شده مشاوره نمایند

دو نفر دواساز هم از دار الخلافه معین و مامور اردو می شود

یک نفر ناظر مریض خانه از دیوان معین خواهد شد

رئیس اردو مکان مریض خانه را بتصدیق اطبا معین خواهد کرد

چادر و منزل اطبا و جراحان توپخانه و افواج در جنب چادرهای مریض خانه خواهد بود

برای مرضای هر فوج هفت باب چادر قلندری و یکباب چادر مبال در مکان مریضخانه زده میشود

یک باب چادر پیش تیری برای مجمع اطبا و مشاوره آنها زده می شود

یک باب چادر کیسر طبل برای دواساز زده میشود

یکباب چادر قلندری مخصوص دواخانه

آتشپزخانه با تمام ملزومات آن از قبیل چادر و دیگ و طباخ و ظرف وغیره دو دستگاه

مخارج لازمه آتشپزخانه از خزانه نظامیه ماه بماه بتصدیق و اطلاع لشکرنویس و

امضای رئیس اطبای اردو داده خواهد شد و جیره مرضا مادامیکه در

مریض خانه هستند داده نمی شود

قیمت دوائی که حالا باطبا و جراحان افواج داده میشود باید تحویل دواساز بشود

ماه بماه بحساب رسیدگی نمایند و آنچه کسر باشد خزانه دار بحکم رئیس اردو خواهد داد

فرش گلیم و تشک کتان از برای چادر مرضا داده میشود

برای هر چادری دو نفر از همان فوج بجهه پرستاری مرضا منتخب شده نفری سه

تومان علاوه مواجب مقرره بآنها داده شود و این پرستاران هیچوقت عوض

نخواهند شد که علم پرستاری را بیاموزند و از سایر خدمات معاف خواهند بود

یک نفر نایب اجودانباشی مخصوص ریاست مریضخانه از جانب دیوان معین

خواهد شد که همیشه مواظب انتظام عمل مریض خانه باشد

شستن لباس و تنظیف منزل و رخت خواب مرضا با پرستاران است
و خرج شست و شو از دیوان داده می شود

اطبای افواج از بسیار مرضای اردو که مشغول خدمت دولت هستند از
هر طبقه که باشد باید عیادت نموده در معالجه آنها اهتمام نمایند

سالی ششصد دست پیرهن و زیر جامه بطرز مخصوص که معین خواهد شد تحویل ناظم مریضخانه
میشود و آنها را نشانی میزنند که هر وقت پاره شد اسقاط آنرا داده عوض میگیرد

در اول هر روز طبیب هر فوجی مریض فوج را باز دید کند کسانی که مرضشان
شدت ندارد در همان جا در خودشان معالجه پردازند و آنها را که با مراض شدیده
مبتلا شده اند بمریضخانه بفرستند

اگر اردو از جائی بجائی حرکت کند اطبای افواج در عرض راه از پهلوی مرضا دور نشوند
و هر یک جعبه دوای مختصری با خود داشته باشد که در مقام ضرورت بکار برد

صرف روشنائی برای چادر مرضا داده می شود

چادر حمام با لزومات آن در سر اردوئی دو باب

سقا مخصوص مریضخانه با لزومات آن از قبیل راویه و یابو در مریضخانه سر اردوئی یک نفر

در وقت حرکت اردو بجهة حمل و نقل مرضا بقدر حاجت مال کرایه شود و در
اردوئی صد جفت پالکی موجود باشد که در مقام ضرورت معطلی حاصل نشود

فصل سیم

در جیره و مواجب و ملبوس و اسلحه و سایر تدارکات لازمه قشون و آن بر دو قسمت

قسم اول در باب قشون مأمور

اولا مواجب سالیانه قشون بچهار قسط سه ماه بسه ماه چه از بابت محلی قشون بعد از
وضع سه ماهه محلی و چه از بابت وجوه خزانه نظام همه را در اردوها تحویل نقداً
نظامی خواهند کرد و در حضور رئیس و نایب و آجودان باشی و لشکر نویس
با آحاد و افراد قشون بالتمام داده خواهد شد

ثانیاً سه دست ملبوس بهمین موجب داده شود

هر بیست و دو نفر یک چوخا در دو سال	هر بیست نفر یک خیمه	کلاه سالیانه	چکمه و پاپوش	
یک ثوب	٥ دست	عاقه	چکمه زوج	پاپوش زوج
بارونه در دو سال یک ثوب				

ثالثاً چیره قشون ها به باد و یا شتر و با قیمت یومیه محل اردو و یا گندم بجنسه داده شود

و چیره عوض راه بقیمت عادله محل حرکت داده خواهد شد

رابعاً ابتدای چیره از روز حرکت از خانه باشد

خامساً چون داشتن الاغ برای حمل و نقل بنه سرباز از جهات عدیده باعث

زحمت و اشکال و مانع اجرای بعضی تنظیمات است لهذا نظر بمحسنات چند

مقرر است که بعوض الاغی که الان سرباز برای بنه خود بر میدارد

هر شش نفر سرباز یک راس یابو برای حمل و نقل بنه خود داشته باشد که در هیچ جا

موجب معطلی و باعث اشکال نشود و از دیوان هر ساله نفری سه هزار بعنوان

اسقاط و علاوه بر آن علیق آن یابوها در ایام سفر بسرباز داده شود و برای اینکه در بردن

و متوجه شدن و چراندن یابوهای افواج مقرر است که علاوه بر تاخذ نفری افواج ابوابجمعی هر شش

راس یابو یکنفر مهتر معین و چیره و مواجب و ملبوس آن از دیوان داده شود

قسم دویم در باب قشون مرخص خانه

مواجب نوکر مرخص خانه شش ماهه داده شود و آن بر دو نوع است

نوع اول در ولایتی که شش ماهه محل دارند در همان محل بآنها برسد

نوع دویم در ولایتی که سه ماهه محل دارند سه ماهه را از محل دریافت و سه ماه دیگر را

دولت از خزانه کارسازی نماید مواجب سرتیپ و سرهنگ و مشرف سالیانه داده میشود

برای حصول اطمینان از رسیدن مواجب شش ماهه نوکر مرخص خانه هر ساله یکنفر

از وزارت جنگ بهر ولایتی مامور شود که رو بپای قشون مواجب ابوابجمعی خود را

باطلاع و استحضار او پرداخته طومار با مهر گرفته بدفتر لشکر بفرستند

اخراجات شخص مامور و خورشانی که دارد در وقت ماموریت از جانب

دولت داده خواهد شد و مقرر است که جبه و نیازی باسم تعارف و رشوه نگیرد

سه ماه قبل از رسیدن موعد مرخصی اردوها از وزارت جنگ قسمت افواجی

که باید بهر اردوئی مامور شود بافواج مرخص خانه اجبار خواهد شد و چون باید آن افواج

بعد از حاضر شدن یا ده و پنج روز برای سان دادن و گرفتن سیورسات عوض

راه و غیره در محل توقف خود معطل نشده روانه محل ماموریت شوند و باید چنان

حرکت کنند که در روز موعد وارد اردوها شوند و اگر تعویق و تاخیری در آن موعد

بهم رسد اگر از حکومت شده است بر حاکمست که جیره علاوه بر جیره و زر را از خود

کارسازی نماید و اگر از صاحب منصبان قشون است تنبیهات مقرره

در فصل تنبیهات در حق آنها مجری میشود

فصل چهارم در وضع گرفتن و مدت خدمت و قرار فراری و آن مشتمل بر سه ماده است

ماده اول

بهترین وضع گرفتن قشون موافق تحریر نفوس است و مادام که قرار آن بانجام

نرسیده است موقتاً قرار گرفتن قشون و معتبر کردن آن باینطور مقرر است که

صاحب منصب هر فوج با حاکم آن ولایت برضای مالک و ارباب و کدخدا

بتصدیق صاحب منصب کسر نفری سرباز را موافق معمول ولایت گرفته و باید

کدخدا و مالک التزام سپرده ضامن پاداری سرباز بشوند بمعنی که هر سرباز که فرار از

پانزده تومان علاقه نداشته باشد و از جانب اولیای دولت حکم عمومی بجمیع

حکام صادر شود که اگر سرباز از ولایتی بولایتی و یا از دهی بدهی فرار کند بمحض اظهار

صاحب منصب و مالک و نمایندگی آنها بدون مطالبه حکم مخصوص سرباز را گرفته

بدست صاحب منصب و مالک بسپارند و در هر قریه هر کس سرباز فراری را نگاه

دارد خود او را بسربازی خواهند برد و همچنین مقرر است که اگر سربازی بخواهد زن

و بچه خود را از دهی بده دیگر ببرد کدخدا و ارباب مانع شوند

ماده دویم در باب فراری

آنچه کسر سرباز از ولایات گرفته میشود باید موافق قانون مرقومه فوق باشد و البته

فراری نخواهد شد و بعد از این هم هر چه عوض غایب و متوفی گرفته میشود تا وقتی

که اجرای تحریر نفوس نشده است بهمان قاعده با ضامن خواهد بود و از این حکم

پشتی نخواهد بود احدی از آحاد سرباز خواه آذربایجانی یا عراقی یا خراسانی وغیره
اما سربازیکه حالا موجود است چون اغلب و اکثر باین قاعده گرفته نشده است
وضمانتی ندارند خاصه قشون آذربایجانی که عموما دو طلب هستند برای عدم فرار
آنها حکم از جانب دولت صادر خواهد شد و بجمیع قرا و بلدان ممالک محروسه
که سرباز دارند اعلام میشود که اگر سربازی از اردو و یا از سر خدمت و قراولی
و ساخلوی بجائی فرار کند کسان و منسوبان او بمحض اطلاع اگر بخانه خود آمده است
بهر نحو هست او را راضی کرده معاودت دهند و اگر تمکین نکند بحاکم ولایت
اطلاع دهند که او را گرفته محبوس سازد و اگر در این فقرات اهمال نمایند از جانب
وزارت جنگ محصل مامور خواهد شد که خانه سرباز فراری را خراب کرده منسوب
و کسانش را خواهند برد در سر همان خدمت باشند تا سرباز را بعینه بدست آورده
بصاحب منصب آن فوج یا حاکم ولایت بسپارند بعد از آن هم بر عهده وکیل
اول افواج است که بمحض فرار کردن سربازی فورا بسر دسته خود و او بسرهنگ

وسرهنگ

و سرهنگ بسرتیپ و او برئیس کل اعلام نماید تا او نیز بوزارت جنگ اخبار
کند که همین حکم را درباره سرباز فراری اجرا دارند و این اعلام وکیل اول بسردسته
و اعلام او بصاحب منصب بزرگتر تا رئیس اردو باید بموجب نوشته و تاریخ روز
و ماه باشد باین طور که هر یک از اخبار کننده کاغذ یا سند خود از بزرگتر خود نوشته
رسید بگیرد تا اگر یکی از این سلسله اعلام کنندگان اهمال در ادای تکلیف خود
نموده باشد در حین رجوع باسناد فی الفور معلوم شود و سزای خلاف از سرتوجه
تا سلطان انفیت که تا حضور سرباز در جای او بکار سربازی مشغول گردد

ماده سیم در قرار مدت خدمت سرباز

قرار مدت خدمت سرباز را دولت در ده سال مقرر خواهد داشت باین نحو که
موافق قرار حالیه که باید دو سال دو سال از اردوها و سر خدمت عوض شوند
شش سال در اردوهای مشق و سر خدمت مشغول مشق و قراولی باشند و چهار سال
در خانه خواهند بود بعد از آن مرخص ابدی خواهند شد و ثبت اسامی آنها دفتر

لشکر سپرده خواهد شد که در مقام ضرورت معلوم باشد و برای اجرای این قانون
که هم بر رعیت یکمرتبه تحمیل بزرگی وارد نیاید و هم عساکر دولت یکدفعه عوض
و جدید نشود در اول ماموریت که هر فوجی احضار میشود رسیدگی خواهد شد هر قدر
متوفی و معیوب و بمصرف باشد از وزارت جنگ حکم خواهد شد که عوض آنها را
بقاعده مقرره گرفته نفر بفرستند و بفوجها ملحق نمایند و پیر و بمصرف و قدیمی را اخراج
نمایند و بعد از آن هر سالی یکربع از افواج مرخص خانه را از سربازان بی پا و
عوض متوفی و پیر و معیوب و سربازانی که مدت خدمت آنها از پانزده سال
گذشته باشد شخص کرده اخراج نمایند و عوض آنها بقاعده مقرره گرفته شود که
در وقت احضار نوبت ثانی باز دوباره کم و کسر و متوفی نداشته باشند و از دولت
برای هر اردوی یکنفر سررشته دار مخصوص منصوب خواهد شد که اسامی نفری
افواج را ثبت نماید و تاریخ برقراری هر یک از آحاد و افراد افواج را ضبط کند
و تغییر و تبدیلی که اتفاق افتد ماه بماه سال بسال بوزارت جنگ بدهد کماکان

قبل از رسیدن وعده اخراجی هر سربازی صورت اسامی سرباز و پدر و ولایت
و قریه آنها را بوزارت جنگ بدهد که عوض آنرا از محل هر یک گرفته آماده سازند تا
وقت ماموریت سفر شخص سرباز اخراج باشد و عوض او بسفر برود

فصل پنجم

در تعیین مدرسه نظامی با جمیع لوازم آن در دار الخلافه که مخصوص تعلیم و تربیت پیاده
نظام و توپخانه باشد و در ابتدای بنای مدرسه و بعد از آن با تصال باید عدد
شاگردان دولتی کمتر از نود نفر نباشد که همه ساله سی نفر داخل مدرسه و سی نفر
تربیت شده داخل نظام شوند و علاوه بر این از صاحب منصبان اردوی دار الخلافه
در نزد معلمین آنجا روزی دو ساعت بعد از مشق بدرس نظامی اقدام نمایند
و نیز همه ساله از پانزده نفر تا بیست نفر از اولاد نجبا و صاحب منصبان فقط
برای تعلیم علوم نظامیه مامور و تربیت شوند

فصل ششم

در تعیین مصلحت خانهٔ عسکریه است که مرکب باشد از چند نفر اعاظم از نظام و غیر نظام بر حسب انتخاب و صلاح دید وزارت جنگ و همواره مراقب انتظام فقرات اربعه باشند

اولا سوای جمعه و دوشنبه و ایام متبرکه و محظوره هر روزه بالاستمرار در عمل قشونی گفتگو کرده حاصل مجلس را در آخر هفته بوزارت جنگ عرض کنند

ثانیا روزنامهٔ قشونی که از اردوها و ولایات و نوشتجاتی که در باب عمل عسکریه بوزارت جنگ میرسد بمجلس میبرند که آنچه در مجلس صلاح دانستند گفتگو نمایند و بعرض وزارت جنگ رسانیده اگر تغییر و تبدیلی لازم باشد داده بعد از عرض حضور همایون احکام آنرا اصدار نموده فورا بدون معطلی باردوها و ولایات برسانند

ثالثا در کار قشون اگر چیزی بخیالشان برسد که موجب مزید استحکام و انتظام امور قشون و مفید فایده و صرفه برای دولت باشد بنویسند و هفته یکروز بعرض وزارت جنگ برسانند

رابعا ثبت اوامر و احکامی که بجهة امور قشون صادر میشود و همچنین تاریخ حرکت و سکون قشون و اخراجی و برقراری سرباز را ضبط نموده نگاه دارند در موقع آن اختلاف واقع شود

و مقرر است که این مجلس در دو جا منعقد شود یکی در طهران و دیگری در تبریز و رجوع مجلس منعقده در تبریز بمجلس منعقده در طهران باشد

فصل هفتم

ساختن راههای معظم و اتصال سیم تلگراف از اردوها بپای تخت همایون

باب دویم

در تکالیف نوکر و آن مشتمل بر چند فصل است

فصل اول

در تکلیف وزیر جنگ بر عهدهٔ وزیر جنگ است که احکام و قوانین این کتابچه را تماما کاملا اجرا بدارد و نقطه و نکته از آن را مهمل و متروک نگذارد و در نظم و مشق و ترقیات

قشون خود را آسوده نگذارد و کمال مراقبت در نظم توپخانه و قورخانه و جبه‌خانه
و صاحب‌منصبان و آحاد و افراد لشکر از توپچی و قورخانچی و سرباز و سوار
بعمل آورده و مواجب و ملبوس و سیورسات و سایر تدارکات عسکریه را
از وقت و موقع نگذرانند و نگذارد که هیچیک از اجزاء دایره متعلقه بقشون از
تکالیف و خدمات مخصوصه خود اهمال و غفلت نمایند یا انحراف و عدول
ورزند تکلیف وزیر جنگست که پاداش خدمت و سزای غفلت و خیانت هر کس را
چنانچه مقرر است بدهد

لازمست بر وزیر جنگ که همیشه بهر نحو که باید و شاید از بطون حالت قشون
و اجرا و عدم اجرای قانون اطلاع داشته باشد و در هر اردوئی قانون‌دانی چند
تعیین کند که متفحص حالت مردم باشند و احوال هر کسی را از نیک و بد و بهر نحو
رفتار نمایند از روی صداقت بوزارت جنگ اخبار کنند

بر وزیر جنگ لازمست که دو سال یکمرتبه دو ماه قبل از انقضای موعد اردو

بهر اردوئی آدمی زیرک کاردان بغرض مامور کند که در وقت مرخصی قشون اردو
باطلاع رئیس اردو و کمیسر و سان قشون اردو رسیدگی کند و صورت کم و کسر
و متوفای قشون را آورده و از حالت اردو با صاحب‌منصبان کل و جزو
اطلاعات لازمه تحصیل نموده ملاحظه نماید که قوانین مقرره نظامیه کاملا مجری
شده و یا غفلت و اهمالی روی داده است گذارش را جزو بجزو بوزارت
جنگ اطلاع بدهد تا از وزارت جنگ بمقتضای آن پاداش خدمت
و سزای غفلت هر کس داده شود

فصل دویم

در تکالیف رؤسای اردو

رئیس اردو میباید قشون اردو را هیچوقت بیکار نگذارد و در مشق و تربیت
آنها ساعی باشد و هر قدر سرباز و توپچی در اردو هست باید همه روزه حاضر
مشق باشند مگر روزهای جمعه و ایام متبرکه و محظوره را تعطیل قرار بدهد

باقی اوقات را باید مشغول مشق و تعلیم باشند و اغلب روزها در میدان مشق
حاضر باشد که بخوب و بد مشق افواج و توپچی رسیدگی کند و در مشق و تعلیم آنها
سعی نماید و رسیدگی باسلحه قشون کرده هرگاه از اسباب آنها چیزی مفقود
شده باشد فوراً امر بساختن آن نماید مگر اسباب جزئیه که سرباز باید غرامت بدهد
هفته یکروز بمریضخانهای اردو سرکشی نموده در نظم و پاکیزگی و مراقبت و اهتمام
اطبا و جراحان رسیدگی نماید و نگذارد که بخلاف دستورالعمل مریضخانه رفتار
شود افواج را ماهی دو مرتبه مشق سلیک و دو مرتبه مشق تیراندازی وادارد
که سربازان درست نشانه زدن را بیاموزند و همچنین توپچی را ماهی چهار
دفعه مشق تیراندازی توپ وادارد

در هر هفته یک روز بدقت سرکشی بعمل توپخانه و قورخانه اردو بکند و توپخانه
و قورخانه را بسیار پاکیزه و منظف نگاه دارد و اگر کم و کسری داشته باشد
فوراً بوزارت جنگ اظهار دارد که عوض فرستاده شود

هفته

هفته سه روز بعد از مشق سه ساعت بغروب مانده جمیع صاحب منصبان اردو را
از سرتیپ الی سلطان بمجمع تعلیم علوم نظامیه حاضر کند که در نزد معلمین مشق
جنگ و هندسه وغیره تا دو ساعت درس بخوانند و بعد از آن درسی که متعلق
بکار نایب و وکیل و سرجوقه است بآنها تعلیم و تلقین نمایند که آنها نیز بآحاد
و افراد توپچی و سرباز بیاموزند و نیز باید روزی ده نفر سرباز و ده نفر توپچی
بکار دارد که مشغول ساختن فشنگ و بستن کیسه باروط و گلوله و طرقه و سایر لوازمات
توپخانه باشند و خود رئیس باشی قورخانه رسیدگی نموده بدون انتخاب از هر جزء
آن برداشته امتحان کند هر جزء آن که معیوب باشد فوراً بوزارت جنگ اعلام نماید
اگر از قشون اردو کسی غایب و فراری باشد فی الفور بتعاقب او فرستاده او را
بیاورد و حاضر خدمت نماید و تنبیه و سیاستی که در باب سرباز فراری مقرر است
مجری دارد

باید اردوی جمعی خود را چنان مستعد و آراسته نگاه دارد که هر وقت حکمی باو برسد

در احضار و ماموریت اردو زیاده از پنج روز معطل بجهة کوچ اردو نمی داشته باشد
چند نفر آدمهای زیرک باسواد قرار بدهد که قانون دان باشند و مراقبت نمایند
که اگر کسی بتکلیف مقرره خود رفتار نکند و یا تخلف از قانون کتابچه دستورالعمل
نماید فوراً برئیس اردو اعلام کنند

تکلیف رئیس اردوست که مراقب باشد تکالیفی که برای صاحب منصب و
افراد لشکر نوشته شده ترک نشود

رئیس اردو قدغن کند و مراقب باشد از اهل قشون کسی اسلحه دیوان را تماماً و جزءاً
بغیر از مشق یا خدمت دولت در جای دیگر استعمال نکند و قدغن نماید که توپچی
و سرباز بکاسبی از قبیل نانوائی و بقالی و قصابی مشغول نشوند و آنچه متعلق بصنعت است
از قبیل کفش دوزی و نجاری و آهنگری و خیاطی و امثال آن عیب ندارد و سهل است
چون در هر جا برای فوج بکار می آید مطلوب و پسندیده است و عملگی برای
سرباز و نوکر دیوان تقصیر است باید تنبیه شود

دواب و بارکش دیوانی را اعم از عراده و یا شتر که برای قشون معین شده رئیس
اردو غیر از حمل و نقل سیورسات قشون نگذارد و بکار دیگر اقدام نمایند و باشتر
عراده و شتر هم نباید از اطاعت رئیس اردو تخلف و تجاوز کنند

بر رئیس اردوست که احتساب اردو را سخت کند و نگذارد در اردو جنگ و نزاع و
قماربازی و شرابخوری در اردو بشود و اگر کسی مرتکب شود احکام شرع را
بفتوای حاکم شرعی که در اردوست بر او جاری بسازند

نباید از قشون بدهات حول و حوش یا برعایائی که بجهة معاملات باردو می آیند
جبر و تعدی واقع شود و در صورت وقوع بر رئیس اردو واجب است که بقاعده عدل
و حق بدون اغماض و پرده پوشی رفع کند و اگر چیزی از رعایای دهات یا کسانی
که باردو برای معاملات می آیند بگیرند یا خورده را مسترد و ساخته بصاحبش بدهد
در هر اردوئی که فوج مهندس نباشد از هر فوجی پنجاه نفر باسواد و زیرک را رئیس
اردو منتخب نماید و بدست معلم هندسه بسپارد که همه روزه علم مهندسی را بآنها

علماً و عملاً بیاموزد و رئیس اردو مواظبت کند که هم درس هندسی بخوانند و هم
عمل آنرا از قبیل کندن سنگر و باستیان و خط متوازی و قلعه فوری و باریج
وغیره بعمل آورند

در هر اردوئی یک نفر عالم پیش نماز بتصدیق حکام شرع گذاشته شود
بر رئیس اردو پاس احترام شرع شریف لازمست میباید اهل اردو در نماز
جماعت و اداره و در ایام عاشورا بلوازم تعزیه داری اقدام کنند و در احکام
و اجرای قواعد شریعت مطهره اهتمام نماید و نگذارد کسی بخلاف شرع عمل کند
رئیس اردو نباید طمع در مواجب و مرسوم قشون کند بلکه تعارف از قشون
قبول نکند و نگذارد واحدی از مواجب و مرسوم قشون حبه و دیناری اخذ و طمع کند
طمع کننده در مال قشون هر کس باشد در دفعه اول بالمضاعف ازاو دریافت
خواهد شد در دفعه ثانی بالمضاعف وجه ماخوذه را خواهد داد و بعلاوه یکماه حبس
در دفعه ثالث استرداد وجه ماخوذه بالمضاعف و عزل و شش ماه حبس خواهد بود

واز

واز تکالیف رئیس اردو رسیدگی بعمل سواره است سواره دولتی و حالتی دارد
یا مأمور سرحدات و ولایات میباشند یا متوقف مرخص خانه در هر صورت رئیس اردو
سواره ولایتی اگر از حیثیت مسافت اقرب باردوی او هستند در ایام تعلیف
احضار کرده که سالی دو ماه متوقف اردو باشند و جیره و مواجب و اسقاط اسب
و سایر تدارکات آنها را بتفصیلی که در دفتر لشکر معین شده موافق قانونی که
برای رسانیدن جیره و مواجب و سایر مهمات پیاده نظام مقرر است فرداً فرداً
بآنها برساند و اسب و اسباب و اسلحه آنها را بازدید کرده عیب و نقص و
معایب آنها را رفع و اصلاح کند و مواظبت نماید که لباس و پستچات سواره
چنانچه مقرر شده یکرنگ باشد آنچه را که موافق حکم وزارت جنگ باید مأمور
نماید بمحل مأموریت بفرستد و آنچه را که باید متوقف خانه باشند مرخص نماید و
بعد از اجرای این تکالیف ثبت اسامی و صورت عمل و تفصیل احوال و نیک و بد
آنها را نوشته بوزارت جنگ بفرستد

رئیس اردو باید هفته دو دفعه جودان باشی اردو را بمریضخانه بفرستد که هم از جانب
رئیس عیادت کند و هم از احوال مرضا جویا شود که اطبا آمده‌اند و دستور العمل
داده‌اند یا نه و روزنامه نفری مریضخانه را بجهة رئیس برد

فصل سیم در تکلیف سرتیپان و سرهنگان پیاده نظام

تکلیف سرتیپان و سرهنگان است که اطاعت وزیر جنگ را با کمال صداقت
و راستی بر خود واجب دانسته هیچ وجه من الوجوه امری از امور راجعه بخدمات
محوله خود را از وزیر جنگ پوشیده و پنهان ندارند و نسبت باو صدق محض و ارادت داشته باشند

هر روز فوج جمعی خود را مشق وادارند

روزی یکدفعه روزنامه برئیس اردو بدهند

مرضای جمعی خود را بمریضخانه بفرستند

هفته دو دفعه ملبوس و اسلحه فوج رسیدگی نموده اگر عیب و نقصی داشته
باشد برئیس اردو اعلام نماید

مسکن و مکان فوج را اهتمام نمایند که پاکیزه باشد

از میان فوج خارج نشوند مگر بضرورتی

هیچیک از صاحب منصبان جزو و افراد جمعی خود را بخدمت شخصی مأمور نکنند

احدی را نمیتوانند بدون اذن دولت اخراج نمایند

مراقب باشند که هیچوقت چه در هنگام سپان و چه در سایر اوقات سرباز
عوض و بدل در فوج نباشد

ساعی باشند که عقب مانده نداشته باشند

اگر سرباز فراری در فوج بوده باشد فوراً برئیس اردو اعلام نمایند

دیناری باسم رشوه نه از کسی بگیرند و نه بکسی بدهند

حبه و دیناری از جیره و مواجب سرباز طمع نکنند

مواظبت داشته باشند که در فوج جمعی خود شراب خوری و قماربازی نشود
و اگر کسی مرتکب شود حدود و تنبیهات مقرره را بر او جاری نمایند

در ایام جنگ کت بار عایای عرض راه کمال سلوک را مرعی دارند و نگذارند حبه و
دیناری از صاحب منصب و سرباز تعدی و پستی بر عایا وارد آید
افراد جمعی خود را از کسب و فعلگی و مزدوری و بقالی و امثال آن منع نمایند
مگر آنچه متعلق بصنعت است که اگر ترغیب کنند بهتر است
باید مراقب باشند روزنامه که بوزیر جنگ و رئیس اردو میدهند بی تخلف
و بیان واقع باشد و در این باب جد کافی داشته باشند
خدمات و خیانت صاحب منصبان جمعی خود را از روی بیغرضی بوزارت جنگ
و رئیس اردو عرض و معلوم نمایند و چون دولت چنانکه خود را برای سزای
تقصیر و خیانت از هر کس که صادر شود مهیا کرده است کذلک حاضر است
برای اینکه هر خدمت نیز که از هر کس مشاهده کند جزای نیک آنرا بآن خدمتگذار
بدون هیچ مضایقه بدهد لهذا تکلیف لازم صاحب منصبان خواهد بود
که خدمات هر کس را کائناً من کان حتی از آحاد سرباز چه در میدان جنگ

و چه موارد دیگر تقدیم رسانند بصداقت تمام بوزارت جنگ و رئیس اردو
معلوم نمایند که دولت سزای خدمت را بهر درجه که مقتضی باشد در حق آن خادم
بعمل آورد تا احدی تصور آن نکند که خدمت او در نزد دولت مجهول و بلاعوض خواهد ماند

فصل چهارم در تکلیف صاحب منصبان جزو پیاده نظام

تکالیف صاحب منصبان جزو از سرجوقه و وکیل تا سردسته نسبت بسرتیپ و سرهنگ
بعینها همان تکالیف سرتیپ و سرهنگ است نسبت بوزیر جنگ و رئیس اردو

فصل پنجم در تکالیف آحاد پیاده نظام

هر فردی از افراد لشکر باید خود را حافظ شریعت و حامی و مقوی ملت بداند و بکمال
غیرت و عصبیت ملتی و دولتی اقدام و کوشش بخدمت کند و تکالیف مقرره
خود را بعمل آورد و در دینداری خود محکم و ثابت قدم باشد و خدمت دولت را
محض قوت و حفظ شریعت بکند و در زمان مأموریت از خدمت فرار نکند و برای
مرخصی از خدمت یا گرفتن عوض و بدل نشود و تعارفی بکسی ندهد و ایام خدمت خود را

باشمار بسازد و در جنگ پشت بدشمن ننماید و برای خود و دولت خود ننگ بار نیاورد
تکلیف سرباز است که در اردوهای مشق و ماموریت سرحدات جز روزهای
تعطیل در سایر ایام موافق اخبار نظامی برای مشق حاضر شود و در وقت مشق
صحبت نکند و حرف نزند و گوش خود را با آواز فرمانده کل فرا دارد و حواس
خود را جمع کند که هر مشقی میدهند زود بیاموزد و بحافظه بسپارد که فراموش نکند
و حسب المقرر میباید سرباز ماهی چهار دفعه در هر جا باشد مشق تفنگ اندازی بکند.

بر سرباز لازمست که اسلحه و ملبوس خود را پاک و پاکیزه و بی عیب نگاه دارد
مراقب باشد که از اسلحه دیوانی چیزی را مفقود نکند که غرامت آن بگردنش
وارد آید و اگر در میدان مشق و جنگ چیزی از اسلحه سرباز ضایع و مکسور شود
بعد از معاودت از میدان فوراً بآردل وکیل و سلطان تسلیم نماید که او بتفنگ
ساز و چخماق ساز فوج بدهد که در همان روز مرمت کند و هرگز مرمت اسلحه خود را
بروز دیگر نگذارد و سرباز باید باز کردن و پاک کردن تفنگ را از معلمین

بیاموزد و همیشه آچار و کاغذ پرداخت که از دیوان باید داده شود با خود در کوله
بار داشته باشد که هر وقت لوله تفنگ یا اسباب آن چرک میشود یا زنگ
میگیرد فوراً باز کرده پاک کند و همیشه براق و شفاف نگاه دارد

سرباز نباید اسلحه دیوانرا هرگز غیر از وقت مشق و جنگ بکار دیگر استعمال کند خواه
بالتمام باشد یا بعضی از آن از قبیل سرنیزه وشنبه وغیره اعم از اینکه در کار
و اردوهای مشق باشد یا در سرحدات

سرباز هرگز نباید تفنگ خود را در حالتی که قراولست بزمین بگذارد و باید بدیوار
تکیه دهد یا بر روی مال و عراده بگذارد بلکه اگر قراولست یا راهی میرود
در دوشش باید باشد و الا در چاتمه باید باشد مگر سرباز مریض که در اول ناخوشی
باید تفنگ خود را بصاحب منصب خود بسپارد

سرباز در ایام ناخوشی نباید هرگز اسباب و اسلحه دولت را از قبیل کوله بار و
ملبوس زیادتی وغیره از یکدست ملبوس که پوشیده است با بالاپوش چیز دیگر ببرد

خود نگاه دارد و هر چه هست همه را باید بصاحب منصب بسپارد و بعد از رفع
ناخوشی پس بگیرد و در این مدت هر چه عیب بکند و مفقود بشود غرامت بر عهده
صاحب منصب است و بر عهده صاحب منصب است که ملاحظه و رعایت این
امر را بکند و اگر سرباز فراموش کرده باشد صاحب منصب اسباب او را بگیرد

خدمت احدی از آحاد و ناس بر ذمه سرباز نیست الا خدمت دولت و هیچ صاحب
منصبی از صاحب منصبان کل و جزو حق ندارد که سرباز را بخدمت شخصی خود
امر کند یا اسباب جلال خود قرار دهد مگر آنچه برای صاحب منصبان معین شده

قراول از وقتی که صاحب منصب قدغن میکند نباید احدی را بگذارد از آن محل
عبور و مرور کند هر کس باشد باید در همان مکان در پای چاتمه نگاه دارد تا
هر وقت که صاحب منصب برسد و بصاحب منصب بسپارد خواه در شهرها
وقت او نگاهبان باشد و خواه در اردوهای مشق و جنگ

سرباز در ایام ماموریت خدمت اعم از رکاب یا اردوهای جنگ و مشق

یا سرحدات نباید بهیچ کسب و مزدوری و عملگی و غیره اشتغال ورزد و باید
جمیع اوقات خود را صرف تعلیم و تحصیل خدمت کند خاصه در وقتی که ملبس
بلباس نظامست نباید بکاری مشغول شود غیر از خدمت دولت

سرباز باید احتراز کند از اعمال خلاف شرع از قبیل شراب خوری و دزدی و
قماربازی و شرارت و هرزگی و غیره و حتی المقدور بنماز جماعت حاضر شود

سرباز نباید با خود مال بسفر بردارد جمیع بنه و اسباب او را بقدری که مقرر است
بعراده و دواب دیوانی حمل خواهند کرد

سورسات قشون برای منازل عرض راه بقیمت عادله محل ماموریت از دولت داده
خواهد شد در هر صورت سرباز نباید از دهات عرض راه چیزی از کسی مطالبه و
ماخوذ دارد مگر هر چه ضرور دارد بقیمت آزاد داده خریداری نماید و با ساکنین
دهات عرض راه با کمال حسن سلوک رفتار نماید و نباید باحدی اذیت و آزار
برساند پس ساکنین دهات عرض راه نیز باید با سرباز در بیع و شری معاملات

بمسالمه رفتار کنند و زیاده از آنچه ده روز قبل از ورود سرباز میفروختند نفروشند
خود سرباز ماذون نیست که در منازل عرض راه زیاده تر از یکشب توقف کند
مگر در صورت وقوع مانع بزرگی از قبیل برف و بوران و کولاک شدید یا جائی
باشد که در پیش رو منازل بی آب و آذوقه باشد و برای تهیه آب و آذوقه و
امثال آنها بمانند و الا بدون مانع بزرگی اگر در جائی توقف نمایند چند روز بناحق
سیورسات نخواهند داشت و داده نمیشود

تکلیف هر فردی از افراد سرباز است که بداند در عوض پول چه قدر مواجب
و سیورسات و تدارک و ملبوس باو داده میشود باین طور که هر یک از آحاد
سرباز باید یکدستک سفید کوچکی با خود داشته باشد و بدهد مشرف بخط خود
مبلغ و مقدار مواجب و سیورسات و غیره که از دیوان باید باو برسد در
همانجا نوشته مشخص کند بعد از آن در هر وقت هرچه در آن پول بسرباز بدهند
در پهلوی آن اگر خودش صاحب خط است بخط خودش و الا بخط رفیق و آشنای

صاحب خطی که دارد و الا بخط آردول و وکیل یا مشرف بنویسد در آخر اگر آنچه
مشرف نوشته باو رسیده است فبها و الا اگر چیزی باقی مانده باشد از صاحب
منصب خود مطالبه کند اگر صاحب منصب بگوید از دیوان نرسیده و در
مطالبه آن از سرهنگ و سرتیپ اهمال کند سرباز میتواند عرض خود را به سرهنگ
و سرتیپ برساند اگر آنها هم اهمال کردند و چاره نکردند سرباز میتواند بلا
واسطه برئیس قشون آن اردو عرض کند و اگر یکی از صاحب منصبان جزو هم
از آردول و وکیل و نایب و سرجوقه دخل و تصرفی در مواجب و ملبوس و تدارکات
قشون کرده باشند تکلیف سرباز است که حق خود را اولا با کمال احترام مطالبه
نماید اگر دادند فبها و الا بهیچوجه من الوجوه نباید بحرفی و یا امری که منافی
احترام صاحب منصب است رفتار نماید بلکه تکلیف سرباز در چنین موردی
اینست که بدون ظهور هیچ نوع بی ادبی و خلاف احترامی نسبت بصاحب منصب
خود ورقه تفصیل احوال را برئیس اردو معلوم نماید تا رئیس اردو بمقتضای

تکلیف خود رفتار نماید و اگر از رئیس اردو تکاهلی در ادای حق آنها ظاهر شود
اجازه خواهند داشت که شرح حال خود را نوشته بتوسط دو نفر بوزارت
جنگ و یا بمجلس شورای نظامیه بفرستند

و باید سرباز بداند که اگر از دست صاحب منصب خود عرض خلاف نماید
تنبیهی که مقرر است نسبت باو مجری خواهد شد

تکالیف و تفصیل مواجب و جیره صاحب منصبان جزو و کل و افراد سرباز
در کتابچه مخصوص علیحده نوشته و طبع شده و بصاحب منصبان و آردل و کلبهای
هر فوج داده میشود که در هر هفته یکدفعه برای افراد قشون خوانده و مذاکره
شود که هر کس تکلیف خود را کاملا بداند

حدود و تنبیهات

تنبیهات آحاد و افراد سرباز و توپچی الی سرجوقه و وکیل بر دو نوعست آنچه
منافی شرعیست اگر مرتکب شود حدود و احکام شریعت بر آنها جاری خواهد شد

و اگر خلاف نظامی را مرتکب شود به تنبیهات مفصله نظامی دچار خواهد شد

حدود و تنبیهات نظامیه

اگر رئیس اردو در اجرای قوانین کلیه و ادای تکالیف عمده خود و تربیت
عساکر اردوی ابواجمعی خود از روی عمد غفلت و اهمال نماید بعد از اثبات
غفلت و قصور او بحکم وزیر جنگ از ریاست اردو معزول و از رتبه که دارد یک
درجه تنزل می نماید

اگر سرتیپها و سرهنگها از تکالیف خدمت محوله بخود از قبیل حفظ نظم و تربیت
ابواجمعی و مأموریت خود اهمال و غفلت کنند تا یکسال یکدرجه از رتبه
که دارند تنزل خواهند کرد و اگر نسبت برئیسی که باو سپرده شده اند
خلاف اطاعتی ظاهر نمایند یا از جیره و مواجب نوکر ابواجمعی خود بخورند یا رشوه
و تعارفی از آنها بگیرند بعد از اثبات تقصیر از منصبی که دارند معزول شوند
اگر شهری و یا قلعه و اردوئی یورش گرفته شود و از اهل نظام از جائی خود

بجهة یغما پردن و دعوتهائی که بحکم رئیس قشون که فرمانده یورش بوده است
واعلان شده در حق او مجری خواهد شد

هر تحویلدار و صاحب منصب که در دادن جیره و مواجب و تقسیم سایر چیزها عدد
قشون را خواه در راه و خواه در میان لشکر و خواه در حالت مستحفظی زیاده از
آنچه حاضر میباشد قلمداد نموده باشد و زیاده از نفری قشون حاضر دریافت
کرده مستحق یکسال حبس نظامی و آنچه هم زیادی گرفته باشد از او استرداد مینماید

هر اهل قشونی و یا تحویلداری بعد از آنکه از سیورساتی که بجهة قشون تحویل او
میشود کسر بدهد یا بدون داشتن عذر موجه و گرفتن رشوه و تعارف سیورسات بد
بگیرد باید از شغل خود معزول گشته یکسال در حبس بماند و اگر عوض کند تفاوت
قیمت سیورسات از او دریافت میشود

هر مأموری مباشری که قبض علی درست کند و یا شبیه خط کسی را برای تقلب
بسازد یکسال در حبس بماند و از نوکری اخراج شود

هر انباردار قورخانه و توپخانه که از اشیاء تحویلی خود چیزی سرقت کند یکسال در
زنجیر بماند و قیمت اشیائی را که برداشته و یا عوض نموده است کارسازی نماید

هر یک از اهل قشون از خانهٔ شخصی که در آنجا منزل داشته چیزی سرقت نماید
یکسال باید در زنجیر بماند و صد تازیانه بخورد و مال مسروقه را پس بدهد

هر کس از اهل قشون که از راه مکر و تزویر خوراک و مشروبات خود را از اهل دهی
یا شهری خواه در راه و خواه در مستحفظی و خواه در حالیکه قشون را بجهة سهولت کار
و وسعت مکان قسمت نموده بدهات میفرستند بی پول گرفته است عیناً یا عوضاً
پس بدهد و سه ماه در حبس بماند و اگر بتهدید و وعید گرفته است شش ماه و اگر جراحتی
رسانده باشد بالاتر از آن باشد بموجب حکم شرع رفتار خواهد شد

هرگاه از اهل قشون در مکانی که باشد و مخل امنیت آن مکان گردیده و متعرض
آزادی سپاکین آنجا شود شش ماه باید در حبس بماند و اگر کسی را هم زده باشد ضعف آن محبوس شود

هرگاه از اهل قشون سرحدداران سپاکین سرحدات را ترغیب کند که از مکان

خودشان بیرون رفته بسمت دشمن بروند دو سال در زنجیر بماند

هرگاه از اهل قشون که در هنگام پاسبانی و یا طلیعه داری در مقابل دشمن بعوض
اینکه دستورالعمل خود را بجا بیاورد بخیال حفظ جان و سلامتی خود بی اجازه صاحب
منصب از جای خود بیرون برود سزاوار قتل خواهد بود

هرگاه کسی از اهل قشون از جمله مفسدین بوده و برای تهیه فساد مجمعی نموده باشند
و سر رفقای خود را فاش و آشکار ننماید بهیچوجه مستحق بخشش نخواهد بود و از مفسدین محسوب میشود

هر کس از اهل قشون که بدون رخصت آنچه از سر کرده خود چنانچه در فصول
گذشته ذکر شد خواه در اردو و خواه در قلعه و مکانیکه در حالت محصوری باشد
در سمت مقابل دشمن از حدودیکه فرمانده تعیین و عبور از آنجا را قدغن
کرده است پا بیرون گذارد سیصد تازیانه میخورد

هرگاه از اهل قشون بطور قطع دانسته شود که برای دشمن جاسوسی میکند
صاحب هر شغل باشد باید مقتول شود

هرگاه از اهل قشون که در هر مملکت باشد بتنهائی یا باتفاق چندین نفر سلاح در
دست بجهت یغما در خانها و املاک ساکنین آنجا رفته و یا بر سر مردم ریخته اموال
آنها را نهب و غارت نمایند یا خرمن و انبار آنها را آتش بزنند سزاوار پانصد
تازیانه و سه ماه حبس خواهد بود و اموال منهوبه بعینها و یا بغرامتها از آنها استرداد میشود

هرگاه از اهل قشون بدون استثنا در هر یکی از ممالک و ولایات خارجه باشد
بجرها و انبارها و خانهای صحرائی و یا مسکونی و آبادی و سایر آنچه عمومی یا مخصوصی
غله و حاصل که جمع کرده و یا در حالت جمع شدن باشد بی اذن و اجازه کتبی
فرمانده آتش زده باشد سزاوار تنبیه شدید و یکسال حبس خواهد شد

هرگاه از اهل قشون بر خلاف حکم رئیس اردو در هنگام جنگ و یا بعد از جنگ
کسی را که در مقاتله بقتل رسیده باشد در معرکه قتال برهنه نماید عقوبت
در حق او صد تازیانه خواهد بود

هرگاه از اهل قشون در میدان جنگ بعد از محاربه و یا در وقت محاربه کسی را

که از حالت و وقت جنگ افتاده ولی هنوز رمقی در وی باقی باشد بزنجیر
یک ماه در قراول خواهد بود و اگر از اردو بازارچیها و یا غیر اهالی نظام
مرتکب این عمل بشود مستوجب یک سال حبس است

اگر از مباشرین عرادها و یا صاحب جمعان بارکشهای دیوانی عرادها و شترهای
دیوانی را بغیر از حمل و نقل بنه و سیورسات سرباز و قورخانه و سایر مهمات اردو
بکار دیگر وادارند هر مدت که بکار برده اند کرایه و علیق و علوفه و جیره و مواجب
و اسقاط و تدارکات دواب و جلودار و مهتر و ساربان و غیره آن مدت را
علاوه بر کرایه از آنها بگیرند و بعد از یک ماه حبس از منصب معزول شوند

هر صاحب منصبی که از سرباز و صاحب منصب جزو رشوه بگیرد در دفعه
اول در حضور صاحب منصبان اردو دو مقابل وجه ماخوذه را از او دریافت
و او را توبیخ نمایند و در دفعه ثانی سه مقابل وجه ماخوذه را دریافت و یک
درجه از رتبه که دارد تنزل نماید

تنبیهات فراری قشون

اگر در وقت احضار بسفر فرار کند پانصد تازیانه باو زده میشود و دو سال بر
مدت خدمت او می افزاید و هر کسی او را گرفته بیاورد سه تومان باو داده میشود

و اگر از میدان جنگ فرار کند حکمش قتل است

و اگر از اردو یا لشکر یا عرض راه ماموریت بسفر جنگ فرار کند هرگاه فرارش
بجانب دشمن است هر چه مال و ملک او ست ضبط میشود و هر وقت بدست بیاید حکمش قتل است

و اگر بداخله مملکت است پانصد تازیانه باو زده میشود و دو سال بمدت خدمتش
می افزاید و هر کس او را گرفته بیاورد پنج تومان مستمری در حق او برقرار میشود و
هر کس او را پنهان کند دو سال در حبس خواهد بود که روزها مشغول فعلگی کار
دولتی باشد و شبها در زنجیر باشد

و اگر با اسلحه فرار کرده باشد اسلحه را عینا یا غرامتا از او میگیرند و سه سال
بر مدت خدمت او افزوده میشود

واگر از اردوهای مشق یا از رکاب یا از ساخلوی ولایات فرار کند سیصد تازیانه
میخورد و سه ماه در حبس نظام خواهد بود و اگر کسی او را پنهان کند یکسال در حبس
خواهد بود که روزها مشغول فعلگی کار دولتی و شبها در زنجیر باشد

واگر سرباز در وقت مشق از طلوع آفتاب تا غروب روز دیگر در میدان
مشق و در سر خدمت بدون علتی حاضر نشود پنجاه تازیانه خواهد خورد

سرباز اگر در میدان مشق در وقتیکه فرمانده حکم میدهد مشغول شده صحبت بدارد
و یا حرف بزند بیست چوب از روی لباس به او میزنند و اگر حرکت کند و تغییر
در ایستادن خود بدهد دو چوب دیگر بر آن افزوده خواهد شد

اگر سرباز رشوه بصاحب منصب بدهد و مرخص شود دو مساوی ایام غیبت
بر مدت خدمتش افزوده می شود

سرباز در قراول دو ساعت زیادتر نباید بایستد وکیل و سرجوقه بعد از دو ساعت
باید او را عوض کنند و اگر نکنند و از وقت بگذرد صد تازیانه میخورند

اگر سرباز در وقت نوبت قراولی بخوابد یا بر زمین بنشیند و یا تفنگ خود را زمین
یا دیوار بگذارد که از دوشش بردارد پنجاه تازیانه خواهد خورد

اگر سرباز در وقت ماموریت بکار دیگر غیر از خدمت دولت از قبیل مزدوری و عملگی
و کسب مباشرت کند یکصد تازیانه خواهد خورد و بعلاوه که وجه کسب هم از او دریافت میشود

اگر سربازی بعد از اعلام صاحب منصب از قراولی غفلت کند و در جواب
باشد یا در جای خود نه ایستاده باشد صد تازیانه خواهد خورد و اگر رشوه بگیرد
و اذن بدهد کسی شب از جائی که ممنوع است بگذرد دویست تازیانه خواهد خورد

اگر در اردوی جنگ باشد پانصد تازیانه خواهد خورد و شش ماه در حبس خواهد بود

اگر کسی بزور از قراول بگذرد و از صاحب منصبان بزرگ درباری باشد
بیست و پنج تومان باید بدهد و اگر غیر صاحب منصب باشد دویست چوب فراشی
میخورد و در صورتیکه جراحتی بقراول برسد این تنبیه در حق اشخاص مذکوره بالمضاعف
خواهد شد و دیه شرعی را نیز بسرباز میدهد

اگر سرباز اذیت و خسارت مالی بکسی وارد بیاورد و بتعقب از کسی چیزی بگیرد استرداد
وجه ماخوذ خواهد شد و دویست تازیانه خواهد خورد و هرگاه در آن اخذ صدمهٔ هم
زده و تهدیدی بکار برده باشد سیصد تازیانه خواهد خورد و وجه ماخوذ را هم
عیناً و یا غرامتاً رد خواهد کرد و اگر زخم هم زده باشد و زخم منکر نباشد حدود
شرعیه بر او جاری میشود

اگر سرباز بجهة طفره از جنگ خود را پنهان کند و در پای بیدق در میدان جنگ
حاضر نشود دویست تازیانه خواهد خورد

هرگاه از اهل قشون در هنگام پاسبانی و یا پیش قراولی در مقابل دشمن بخیال
حفظ جان از جای خود بیرون رود و یا از میان قشون و یا قلعه که در سرحد مملکت
واقع شده فرار کند حدود وارده در شرع انور در حق او مجری شود

تنبیهات قشونی که عصیان ورزند

هرگاه قشونی از اهل نظام و غیر نظام کلی یا جزئی حالت شورش و عدم اطاعت را

ظاهر سازند از جانب وزارت جنگ یا رئیس اردو تنبیهات مفصله در حق آنها جاری خواهد شد
اولا بقدر کفایت تنبیه قشون عاصی از عساکر حاضره در آن محل با اسلحه حربیه
حاضر میشود بعد از آن سردار قشون حکم خواهد داد که در برابر قشون عاصی منادی
با آواز بلند ندا کند بطوریکه جمیع قشون عاصی بشنوند که قشون عاصی اسلحه از دست
فرو گذاشته بدایرهٔ اطاعت درآیند پیش از آنکه مثل دشمن ملتی با آنها رفتار شود
بدون اسلحه تا ساعت معین بمکانی که سردار قشون مشخص کرده است بروند از
سیاست معاف خواهند بود والا جمیع عساکر نظامی ملتی که حاضرند بجهة حفظ
ناموس سلطنت و قانون نظامی مبادرت بجنگ خواهند نمود

و سه مرتبه آن منادی همین ندا را هر دفعه بفاصلهٔ نیم ساعت خواهد کرد

هرگاه قبل از ندای منادی قشون عاصی بمحض رؤیت اجتماع عساکر مأموره اقدام
بتجاسر نمایند سرکرده کل تدبیراتی که بجهة مطیع نمودن آنها لازم داند بکار برد
سربازهائیکه بعد از ندای اول باطاعت درآیند و بدون سلاح بمکانی که با آنها نشان

داده شده است بروند از تنبیه آنها اغماض میشود

و آنهائیکه بعد از ندای دویم اطاعت کنند سه ماه در حبس نظامی خواهند بود
و صاحب منصبانی که با آنها متفق بوده اند در صورتیکه یقین قطعی حاصل شده
باشد براینکه محرک و باعث بر عصیان آنها گشته اند شش ماه در حبس خواهند بود
و اگر یقین قطعی حاصل شود که آن صاحب منصبان محرک بوده اند از منصب
معزول شده پانصد تازیانه میخورند و دو سال در حبس خواهند بود

و اگر بعد از ندای سیم باطاعت آیند قبل از مبادرت بحرب صاحب منصب
دو سال و تابین یکسال در حبس خواهند بود و علاوه بر آن بعد از بیرون آمدن
از حبس صاحب منصب یکدرجه از منصب خود تنزل خواهد کرد و دو سال هم
بر مدت خدمت تابین افزوده خواهد شد

خاتمه کتاب که در حقیقت قوت و روح فقرات مرقومه است

در امتیازات مخصوصه و پاداش خدمات صاحب منصبان و افراد لشکر

وشبهه

و شبهه نیست و محقق است که حافظ و حارس مرز دولت و ملت قشون ان دولت است
و این طبقه علاوه بر تحمل مشقت و سختی و زحمت سفرها و دوری از بلاد و اوطان
و اقوام و اقارب خود جان و عمر خود را برای حفظ و حراست دولت و ملت
و امنیت و انتظام حدود و مملکت بذل و صرف مینماید پس برتری و تفوق و امتیاز
و اختصاص طبقه لشکر بر سایر طبقات مردم بدلایل عقلیه و نقلیه ثابت و
مسجل است و برای ترغیب و تشویق افراد لشکر بهترین تدبیری که بکار برده اند
و باید برد اینست که شخص او را محترم بدارند و امتیازات مخصوصی برای او
قرار دهند و آن امتیازات را بحدی باشان و عظم نگاه دارند که از صاحب
منصبان بزرگ گرفته تا افراد لشکر داد جان خود را برای رسیدن بآن امتیازات
حقیر شمارند بنابراین دولت علیه قشون را گرامی خواهد داشت و در هر موردی
بر سایر طبقات نوکر و رعیت مقدم و مرجح خواهند بود و بغیر از وزراء جنگ
و صاحب منصبان بالا رتبه نسبت بپست تر علی قدر مراتبهم دیگری تحکم بر آنها

نمیتوانند کرد و احدی آنها را مورد تنبیه و سیاست و مواخذه بدون حکم شرع
و قانون نظامی نمیتواند ساخت و سوای مالیات مقرره دیوانی از جمیع صادر
و عوارض ولایتی و حکومتی معاف و مسلم خواهد بود و در مجالس و محافل
و معاشرت از اقران خود که داخل سلک قشون نمیشوند بر سایر طبقات مردم
برتری و تقدم خواهند داشت و سوای وزارت جنگ از سایر وزارتخانها و
حکام و مباشرین ولایات محصل بر آنها نمیتوانند گماشت مخارج و مواجب
قشون از کارگذاران امور دیوانی ولایات مقدم بر جمیع مخارج دولت خواهند داشت
از تابین تا سردار عموما با امتیازات مذکوره فوق نایل خواهند بود

پاداش خدمات تابین تا یاور

هر توپچی و هر سربازی که بتصدیق سرکرده خودش رشادتی در جنگ ظاهر کرده باشد
در دفعه اول مستحق نشان رشادت با دو تومان تفاوت مواجب خواهد بود
و در دفعه ثانی بمنصب سرجوقگی خواهد رسید

هر توپچی و هر سربازی که ایام خدمت خود را بدرستی و بدون ارتکاب هیچ نوع
خلاف قاعده بانجام رسانده اما بخدمت جنگ مامور نشده باشد و بعد از
مدت اتمام خدمت مجددا باختیار خودش داخل خدمت شود مستحق نشان
صداقت با یک تومان تفاوت مواجب خواهد بود

هر توپچی و هر سربازی که مستحق سرجوقگی شده باشد اگر در دسته مخصوصه خودش
جای برقراری او بسرجوقگی نباشد در دسته جات دیگر برقرار شود و اگر در دسته جات
دیگر هم جا نباشد همان مواجب سرجوقگی و شئونات آن در حق او برقرار و مجری
شود تا وقتیکه جائی بجهة برقراری سرجوقگی او بهم رسد

سرجوقه با همین شرایط و بهمین نسبت وکیل خواهد شد و وکیل بهمین شرایط و نسبت
نایب دویم و نایب دویم بهمین شرایط و نسبت نایب اول خواهد شد و امتیاز
نایب دویم اینست که بعوض نشان نقره نشان طلا بآنها داده میشود
نایب اول بهمان شرط و نسبتی که مذکور شد سردسته و سردسته بهمان شرط و نسبت

یاور شود و امتیاز مخصوص سردسته این است که بعوض نشان مطلا نشان طلا باو داده میشود و در خارج نظام در مجالس و محافل بر سردسته های پیشیان مقدم خواهد بود

سر یاوری که خدمت و رشادت نمایانی در جنگ ظاهر کرده باشد در دفعه اول صاحب نشان شود و در دفعه ثانی پنجاه تومان بمواجب بعنوان امتیاز او افزوده شود و در دفعه ثالث بمنصب سرهنگی برسد اگر در فوج خودش جا دارد در همان فوج والا در هر فوجی که باشد برقرار گردد و اگر جائی برای او نباشد مواجب و امتیازات مخصوصه سرهنگی در حق او مجری شود تا وقتیکه جای سرهنگی برای او بهم رسد

از تاپین تا یاور هر کس در راه خدمت کشته شود ثلث مواجب او را برای اولاد و بازماندگان او برقرار نمایند

پاداش خدمات صاحب منصب از سرهنگ تا امیر تومان

هر صاحب منصبی از سرهنگ تا امیر تومان که بخدمت جنگ مامور شده و تکالیف خود را در خدمت جنگ کاملاً بعمل آورده و در پیش اردوی جنگ خدمات او را

تصدیق نموده باشد یک درجه بر منصب او افزوده شود

هر صاحب منصبی از سرهنگ تا امیر تومان که خدمت مخصوصه خود را در جنگ کاملاً بعمل آورد و علاوه بر آن در میدان جنگ زخم برداشته باشد امتیازات مفصله در حق او مجری شود

سرهنگ
منصب سرتیپ سوم — نشان از درجه سوم سرتیپی

سرتیپ سوم
منصب سرتیپ دوم — نشان از درجه دوم سرتیپی

سرتیپ دوم
منصب سرتیپ اول — نشان از درجه اول سرتیپی

سرتیپ اول
منصب امیر تومانی — نشان امیر تومانی

امیر تومان اول
منصب سرداری — نشان امیر تومانی

هر صاحب منصبی از سرهنگ تا امیر تومان که خدمات مخصوصه خود را در جنگ کاملاً بعمل آورده و در میدان جنگ زخمی برداشته باشد که باین واسطه یک عضوش ناقص شود اگر بطوری نقص در اعضای او بهم رسیده که بعد از آن نیز بتواند مصدر خدمت شود یک درجه بر رتبه او افزوده شود و علاوه بر مواجبی که دارد بقدر ثلث مواجبش مستمری در حق او برقرار شود و اگر بقسمی عضو او ناقص شود

که دیگر شواهد مصدر خدمت شود و از کار خدمت باز ماند همان شان و امتیاز
واحترام در حق او برقرار خواهد بود و نصف مواجب او را بجهت صرف معیشت
مادام العمر در حق او مرحمت خواهند کرد

هر سرهنگی که هشت سال بدرستی و معقولیت و نظم رفتار کرده و هیچ نوع خلاف
قاعده از او ظاهر نشده باشد سرتیب سوم و اگر سرتیب سوم شش سال
بهمین صفت و سمت خدمت کرده باشد سرتیب دوم و اگر سرتیب دوم
چهار سال بهمین طور خدمت کرده باشد سرتیب اول خواهد شد اگر سرتیب اول
تا شش سال بدرستی و معقولیت و نظم رفتار کرده و هیچ نوع خلاف قاعده از
او ظاهر نشده باشد برتبه و امتیازات امیر تومانی از درجه سوم و اگر تا چهار
سال بهمین صفت و سمت خدمت کرده باشد برتبه امیر تومانی از درجه دوم
و اگر امیر تومان درجه دوم تا سه سال بهمین صفت و سمت خدمت کرده باشد
برتبه و امتیازات امیر تومانی از درجه اول سرافراز خواهد شد

اگر

اگر امیر تومان تا پانزده سال بهمین صفت و سمت خدمت کرده تمثال همایون
از درجه اول باو مرحمت شود

هر صاحب منصبی از سرهنگ تا امیر تومان که در راه خدمت کشته شود ثلث مواجب
او را بجهت بازماندگان او بعنوان مستمری مرحمت نمایند

پاداش فتوحات عمده و آن مشتمل بر چهار قسمت

قسم اول

اگر سرداری دشمنی را شکست بدهد و آن دشمن قشونش منظم و قوتش زیاده از
قشون جمعی آن سردار باشد و اراده و مشیت خداوند متعال حسن تدبیر و علم و
رشادت آن سردار را سبب آن فتح فرموده باشد و صاحبان علم تصدیق
بر صعوبت یا عدم سهولت آن فتح نمایند باعطای امتیازات ذیل ممتاز خواهد شد
اگر فتح مملکتی کرده است در القاب آن سردار همیشه آن فتح نسبت داده میشود
مادام العمر مورد غضب و بی التفاتی که اذیت بدنی باشد یا ضرر مالی یا موجب

اتضاح باشد نخواهد شد

در احترامات و تشریفات مجالس با سایر هم شأنهای خود مقدم خواهد بود اگر
در این مدت دیگری هم صاحب این امتیازات شده باشد هر یک پیشتر این
خدمت را کرده باشد او مقدم خواهد بود

اگر سرداری و موقع برای حکمرانی و اداره آن قشون بوده است منصب سرداری
برای او دائمی خواهد شد

از اجزای شورای دولتی در امور داخله خواهد شد

مواجبی که بازای آن فتح اضافه کرده است نصف آن تا سه پشت در حق
اولادش مستمری خواهد شد و اگر مواجبی دارند دخلی باین نخواهد داشت

اولاد او اگر استدعای نوکری نمایند دیوان بی مضایقه قبول فرموده موافق
لیاقت و شأن آنها منصب مرحمت میفرمایند و توجه مخصوصی در حق آنها خواهند
فرمود مگر اینکه بی قابلیتی آنها بدرجه وضوح رسیده باشد

دارای نشان درجه اولی که مقرر است خواهد شد

قسم دویم

هرگاه طرف مقابل قشون منظم باشد و قوت و قدرت دشمن با قشون جمعی آن
سردار مساوی باشد در اینصورت از این قرار امتیاز مرحمت میشود

اگر مملکتی را فتح کرده است در القاب آن سردار همیشه فتح آن مملکت را نسبت بآن سردار میدهند

در امتیازات معاشرات مطلقا بر هم شأنهای خود تقدم خواهد داشت

اگر دیگری هم صاحب این نوع فتح باشد هر یک بحسب زمان مقدم باشد مقدم خواهد بود

هر منصبی که دارد یک درجه افزوده میشود

اولاد او هر وقت استدعای نوکری دولت را نمایند قبول میشود و اولیای
دولت در تربیت اولاد او توجهی مخصوص خواهند نمود

آن مواجبی که هنگام جنگ داشته است اگر استعفا از خدمت کند یا در خدمت
دولت وفات یابد ثلث آن باولادش بصیغه مستمری مرحمت میشود

نشان درجهٔ اول باو مرحمت میشود

قسم سیم

اگر قشون دشمن منظم است و قوت او کمتر از قشون جمعی آن سپه دار است

امتیازاتی که در حق او برقرار میشود از اینقرار است

اگر فتح مملکتی یا قلعه را کرده باشد آن فتح باسم او خوانده میشود

نشان درجهٔ دویم باو داده میشود

یکدرجه بر منصبش می افزاید و اگر جا مانده باشد هر قدر مواجب دارد ثلث آن افزوده میشود

پس از وفات یا استعفای از خدمت یک ربع از مواجبش در حق اولادش برقرار میشود

قسم چهارم

اگر قشون غیر منظم بوده باشد و قوت آن قشون از قوت قشون جمعی آن سردار

زیاده بود و یا مکان دشمن سخت و صعب بوده که آن سختی مکان سبب تزاید

قوت دشمن بشود امتیازات قسم سیم تماما مرحمت میشود

اگر قشون غیر منظم باشد و قوت او کمتر بوده و سپه دار آنها را شکست بدهد

اگر شکست فاحش باشد و از قشون دولت کمتر از اندازهٔ آن کار تلف شده باشد

از این قرار مرحمت میشود

یکدرجه بر منصبش افزوده میشود

بر هم شانهای خود تفوق خواهد داشت

یک قبضه شمشیر کل مرصع باو مرحمت می شود

۱۵۰۰ ریل